

Et kriminelt arbeidsliv?

Av Ragnar Bøe Elgsaas, forbundssekretær NTL

Mafiatilstander i byggebransjen med skattesvindler i milliardklassen. Ulovlig boligutleie i brannfarlige bygninger. Elendige lønns- og arbeidsvilkår. Alt dette henger sammen. Den nye regjeringen må prioritere kampen mot sosial dumping og svart økonomi hvis vi skal unngå et stadig mer kriminelt arbeidsliv.

Rapporter fra offentlige kontrollorganer og oppslag i mediene viser at det i svært mange bransjer forekommer sosial dumping. En synd kommer sjelden alene. Der det avdekkes svært lave lønninger, ser vi samtidig også brudd på arbeidsmiljøloven, skattesvindler eller andre lovbrudd. Sosial dumping bedrives ofte av virksomheter som helt eller delvis inngår i den svarte økonomien.

Samarbeid mot svart økonomi

De ulike offentlige etatene må samarbeide med hverandre, for å lykkes i denne kampen. Det kan være krevende, men det gir resultater. I sommer kunne vi se at Økokrim og Skatteetaten sammen stoppet de utenlandske steinleggerne som er notorisk kjent for å drive med en lang rekke ulovligheter, fra skattesvindler til sosial dumping.

I deler av byggenæringen omsettes det for milliardbeløp som unndras beskatning. Fellesforbundet har lenge ropt varsko, og de seriøse bedriftene er bekymret. Skatteetaten har nå igangsatt et prosjekt for å avsløre kriminalitet i bransjen. Fagbevegelsen er som her ofte førstelinjetjenesten for å bekjempe et kriminelt arbeidsliv. For å få effektive resultater må det offentlige samarbeide og følge opp når fagforeningene varsler – raskt. Det er de ansatte og tillitsvalgte på bedriftene som ser at lovbruddene finner sted.

I mange kommuner er det nå blitt et bedre samarbeid mellom etater som Skatteetaten, Arbeidstilsynet, Mattilsynet, politiet og brannvesen. Brannvesenet i flere kommuner melder om en økning i uakseptable, ulovlige og farlige boforhold i utleieboliger. Det leies ut i kjellere, på loft, i hønsehus, i garasjer, i verksteder og landbruksbygninger. Manglende brannsikring kan føre til at folk kan brenne inne. Dette er ille nok i seg selv, men samtidig vet vi at dette ofte bare er en del av kriminalitetsbildet. Ofte er det innvandrere som blir utnyttet, ikke bare i boforhold men også arbeidsforhold. Derfor er en felles kamp mot bolighaiene en mulighet til å ta bakmenn som driver med mye annen kriminalitet, og dermed også viktig i kampen mot sosial dumping.

Offentlige etater må rydde i eget hus

Nye regler for innkjøp av renholdstjenester har vært en viktig del av den rødgrønne regjeringens arbeid mot sosial dumping. Alle offentlige og private virksomheter må nå sjekke at renholderne får anstendige lønn og arbeidsvilkår i tråd med den allmenngjorte tariff lønna. Disse kravene ble innført høsten 2012 samtidig som det ble etablert en offentlig godkjenningssordning for renholdsbedrifter. I tillegg kommer ordningen med regionale verneombud i renholdsbransjen og hotell- og restaurantbransjen.

Det ser ut til at disse tiltakene reduserer omfanget av ulovlige og uverdige arbeidsforhold for renholdere. Det er svært viktig at de videreføres og styrkes av den nye regjeringen. Useriøse bedrifter som nå er på vei ut kan ikke bli invitert inn i varmen igjen.

Samtidig ser vi at vi har et stykke igjen før de gode tiltakene får fullt gjennomslag. Arbeidstilsynet rapporterer om at vi har et langt stykke igjen før innkjøperne følger opp sitt ansvar. Hele 9 av 10 innkjøpere er ikke kjent med kravet om å sjekke lønns- og arbeidsvilkår. Veiledning og informasjon er vesentlig for å sikre at reglene følges. Offentlige virksomheter er like dårlige som private til å følge opp de nye reglene.

Offentlig sektor kjøper hvert år varer og tjenester for store summer. Ofte vinner det laveste anbudet, uten at arbeidsvilkårene til de ansatte blir vurdert. Da bidrar offentlige virksomheter til at bedrifter som dumper lønninger og driver helt eller delvis svart kan vinne anbud, mens seriøse bedrifter taper.

Norsk Tjenestemannslag (NTL) organiserer ansatte innen mange statlige etater og våre tillitsvalgte vil nå følge nøye med på at våre arbeidsgivere rydder opp. Et viktig stikkord får å få til det er bedret samarbeid mellom offentlige kontrolltater, og økt samarbeid med fagbevegelsen.

Tiltak mot sosial dumping nødvendig

Den rødgrønne regjeringens handlingsplaner mot sosial dumping har gitt oss gode verktøy. Kristin Skogen Lund og NHO har før valget tatt til ordet for å reversere flere av disse tiltakene. Det vil være en uklok politikk som vil ramme de er nederst på stigen i arbeidslivet.

Ingen ønsker et kriminelt arbeidsliv. Men det holder ikke med gode intensjoner. Det må følges opp med tiltak som veiledning og kontroll av arbeidsgivere. Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og KrF sitter nå i Nydalen og forhandler. Arbeidstakere med lav utdanning og lav lønn er de mest sårbare for sosial dumping. Et seriøst arbeidsliv gir dem en bedre hverdag, og sikrer samfunnet mot grov økonomisk kriminalitet. Redskapene vi har for å bekjempe arbeidslivskriminalitet må bevares – og styrkes.